

hæc eadem creatura permanere, variata dependentia seu creatione, tamen e converso non potest hæc creatio seu dependentia manere quin suum intrinsicum terminum secum ferat, quia essentialiter est fieri vel conservari talis termini; signum ergo est solam distinctionem modalem hic intervenire.

17. Dico quarto: hæc dependentia non habet veram rationem mutationis; habet tamen veram rationem viæ seu fieri creaturæ, et sic appellatur creatio passiva; habet etiam veram rationem emanationis a Deo, et quatenus ab ipso est, vere ac proprie dici potest actio ipsius Dei, formaliter transiens, qua producit creaturam. Ut intelligatur tota conclusio, suppono, in actione, quæ fit ex subjecto, conjungi hæc tria, quæ habitudine et denominatione distinguuntur a nobis, non tamen re ipsa, etiam distinctione modali, scilicet fieri termini, actionem agentis, et passionem seu mutationem subjecti; idem enim dependentiæ modus, respectu formæ, quam inducit, dicitur fieri seu via ad illam, respectu agentis dicitur actio ejus, et respectu passi dicitur mutatio seu passio. Ex his ergo tribus hoc ultimum non habet locum in creatione. Et hæc est prima pars assertionis, quam recte docuit D. Thom. negans creationem esse mutationem, et eandem probat late Gregor. sup., concl. 2, in qua ob hanc causam merito dicit, quamvis omnis passio sit actio, vel habeat actionem conjunctam, non tamen e converso omnem actionem inferre passionem, quia non semper actio versatur circa subjectum seu passum; passio autem intelligi non potest sine patiente, nec mutatio sine mobili. Cum ergo creationis dependentia non supponat aliquod subjectum ex quo fiat, non potest veram rationem passionis aut mutationis habere.

18. Dices: creatura ipsa mutatur, cum creatur; nam aliter se habet quam prius; unde nova relatione refertur ad Deum; non quidem per mutationem Dei, sed ipsius creaturæ, juxta doctrinam August., § de Trinit., c. ult. Respondetur facile, mutationem interdum proprie dici, et sic solum dici de subjecto, quod duratione (vel secundum aliquos ordine naturæ) præexistit, et per actionem aliter se habet quam prius se haberet. Et hoc sensu negamus creationem esse mutationem, et clarius diceretur non esse passionem. Interdum vero latius mutatio dicitur de omni actione aut effectione, quæ aliquam novitatem ponit in effectu, et sic dicitur per gene-

rationem mutari non solum materia, sed res genita, et hoc sensu dici potest creatio mutatio, minus tamen proprie, quia res, quæ creatur, non dicitur proprie se habere aliter quam antea, quia antea nihil erat, sed dicenda est habere esse simpliciter, quod antea non habebat.

19. Ex hac autem ratione et responsione intelligitur, habere locum in creatione illam habitudinem viæ ad terminum, quæ fieri passivum appellari solet. Primum enim hujusmodi via seu fieri ex sua ratione formali non dicit habitudinem ad subjectum, sed solum ad terminum; ergo ex præcisa ratione sua non repugnat creationi. Deinde hujusmodi fieri in aliis effectionibus nihil aliud est quam dependentia effectus a causa, quatenus est tendentia quædam ad effectum. Sed hoc totum reperitur in hac dependentia creationis. Præterea, quia in omni eo quod mutatum est, intervenit mutari; ergo in omni eo quod factum est, intervenit fieri. Maxime quia hoc ipsum, nempe de novo factum esse, est aliquo modo esse mutatum, saltem late loquendo, ut diximus.

20. *Dependentia creaturæ a Deo vere convenit ratio activa creationis.* — Tandem hinc facile ostenditur ultima pars assertionis, nimirum huic dependentiæ creaturæ, quatenus dicit habitudinem ad divinam potentiam a qua fluit, convenire propriam rationem actionis seu creationis activæ. In qua parte videtur præcipue posita dissensio inter auctores circa præsentem quæstionem. Cavendum tamen est ne solum de nomine contendatur. Pendet enim hæc quæstio ex illa philosophica, an actio transiens sit formaliter in agente, vel in passo, quam infra in proprio prædicamento tractaturi sumus. Nunc solum adverto, inter eos qui ponunt actionem transeuntem in agente, quosdam eam ponere, ut modum quemdam absolutum includentem transcendentalem respectum advenientem de novo potentiæ activæ cum agit, et actuantem illam. Et qui ita sentiunt de actione transeunte, satis consequenter loquuntur, negando in Deo hujusmodi actionem; nam esset in illo magna imperfectio. Verumtamen modus ille explicandi transeuntem actionem est non solum contra Aristotelem et graviores philosophos, sed etiam plane improbabilis, utpote sine fundamento aut ratione confectus, cum vix possit intelligi. Alii ergo ponentes actionem transeuntem in agente, dicunt nihil in eo esse nisi relationem realem

in eo resultantem ex productione effectus. Et hi consequenter etiam negant Deo actionem transeuntem, quia in Deo non resultant relationes reales ex effectibus ejus. Hi tamen fortasse dicerent consequenter actionem in Deo esse relationem rationis, quod quam sit improbable, per se satis constat. Et similiter nititur illa sententia fundamento parum probabili; nam relatio illa, si resultat in agente creato, supponit jam effectum productum; quomodo ergo erit actio? Si vero non resultat, sed quasi per se ac primo fieri dicitur ab ipsa potentia agente, ut quidam Scotistæ imaginantur, est mera fictio et sine fundamento. Alii denique ponentes etiam actionem transeuntem in agente, dicunt non esse aliquid novum absolutum, vel respectivum in re distinctum a potentia, eique additum, sed esse ipsammet potentiam agentem, ut conjunctam actu suo effectui, seu connotando quod ab illa actu pendeat effectus. Et hi non gravabuntur concedere actionem transeuntem etiam in ipso Deo, imo consequenter loquuntur. Verum hi solo nomine ponunt actionem transeuntem in agente, et ideo cum eis nunc non disputamus.

21. *Objectioni satisfi.* — Supponimus ergo cum Arist., 9 Met., text. 16, actiones, quæ habent terminum factum extra causam agentem, esse in ipso passo seu termino, et non in agente. Et juxta hanc sententiam dicimus, dependentiam creaturæ, ut est quidam fluxus a Deo, habere veram rationem actionis transeuntis. Et probatur primo, quia in calefactione ignis et omnibus similibus, dependentia, qua fit calor in passo, non alia ratione est actio caloris existentis in igne, nisi quia est fluxus quidam caloris ab illo manans; sed dependentia qua fit creatura a Deo est fluxus quidam manans ab ipso Deo; ergo habet veram rationem actionis. Dicunt aliqui, non sufficere ad rationem actionis, quod sit fluxus a potentia activa, sed oportere quod sit actualitas et complementum ejus. Sed hæc responsio tantum videtur consistere in verbis, quia nulla potentia activa, ut sic, recipit complementum seu actualitatem ex actione, sed solum exercet suam actualitatem; hoc autem exercere non est se actuare, sed aliud in actum reducere, quod Deo etiam convenit. Nam in qualibet potentia mere activa solum est extrinseca denominatio; potentiæ enim activæ actione immanente seipsas actuant, non tamen ut activæ tantum sunt, sed quatenus sunt etiam passivæ.

22. Unde argumentor secundo; nam quid obstat quominus hic fluxus creationis, ut a Deo, habeat veram rationem actionis? Aut enim obstat carentia subjecti eo, quod actio debet ordine naturæ antecedere rem factam. Et hoc non, quia quoad hoc eadem ratio est de illa dependentia, ut est fieri passivum; unde sicut secundum habitudinem dependentiæ seu viæ potest in suo genere antecedere, etiamsi non insit subjecto, etiam poterit in ratione actionis. Et utrumque magis constabit ex solutionibus argumentorum. Vel obstat perfectio divinæ potentiæ; et hoc non, quia actio transiens non perficit potentiam a qua fluit, sed potius quidquid ipsa perfectionis habet, a potentia recipit; non ergo magis derogat perfectioni divinæ potentiæ, quod actio transiens profluat ab ipsa, quam quod profluat ipsimet effectus. Quod vero inter effectum et potentiam mediet actio, non magis derogat perfectioni potentiæ Dei, quam quod mediet dependentia, et utrumque provenit ex limitatione et potentialitate ipsorum effectuum. Denique, etsi gratis demus, respectu alicujus potentiæ creatæ actionem transeuntem dici posse extrinsecum complementum, aut perfectionem ejus, eo quod talis potentia sit natura sua ordinata a et instituta propter talem actionem, tamen necesse non est hoc attribuere actioni emananti a potentia Dei, quia hæc potentia talis est, ut non sit ex se ordinata ad actionem, sed solum ex plenitudine perfectionis suæ illam habere possit. Quod per quamdam participationem convenit etiam aliquibus principiis agendi creatis, ut supra tactum est, et infra disputando de potentiis, latius dicitur. Non est ergo de ratione actionis transeuntis ut sic, quod sit perfectio potentiæ activæ, etiam illo extrinseco et improprio modo.

23. Tertio argumentor, quia potentia activa Dei ad extra formaliter loquendo non est intellectus neque voluntas, sed potentia executiva ratione ab eis distincta, ut infra ostendemus disputando de attributis Dei; ergo actio talis potentiæ non potest esse formaliter immanens, quia tantum intellectus et voluntas in re immateriali agunt immanenter; potentia autem executiva est immediate activa ad extra. Actus ergo voluntatis Dei non est ipsa actio, qua ad extra agit, cum solum sit applicatio potentiæ executivæ ad agendum. Quin potius, etiamsi quis teneat voluntatem Dei esse proximam potentiam agendi ad extra, non recte dicet volitionem Dei, secundum id

quod realiter est in ipsa, esse actionem, qua ad extra producit; nam potius est ipsum principium agendi ad extra, quia est ipsa formalis perfectio voluntatis Dei, quæ in ipso potius est per modum actus, quam per modum potentiae receptivæ sui actus; principium autem agendi ad extra, nunquam intrat (ut sic dicam) actionem ipsam, cum a tali principio talis actio fluat. Respectus autem rationis, qui intelligitur addi libero actui voluntatis Dei, ut volentis rem, quam ad extra producit, non potest habere rationem actionis realis, cum ille nihil sit, hæc autem sit vera ac realis productio seu factio, a qua Deus denominatur factor cæli et terræ. Et eadem ratio applicari potest ad intellectum, etiamsi in eo ponatur executiva potentia. Unde recte Scotus, in 4, d. 1, q. 1, § *Ista ergo*, generaliter probat, actum intellectus vel voluntatis non posse esse productivum termini, ut actionem, sed solum ut principium, quia actio productiva, et id quod producitur, sunt in eodem. In quo favet aperte huic sententiæ, licet in 2, d. 1, q. 5, et aliis locis aliter sentire videatur.

Aliarum opinionum fundamenta solvuntur.

24. *Actio an includat motum et relationem.* — Ad primam rationem primæ opinionis respondetur, concedendo antecedens, scilicet creationem non esse mutationem, negando tamen consequentiam, scilicet non esse actionem; est enim ab inferiori ad superius negative; actio enim latius patet quam mutatio. Cum vero dicitur actionem includere substantiam motus et relationem, si intelligatur de ratione præcisa actionis (ut argumentum exigere videtur) falsa est assumptio; nam solum includit substantiam fluxus, seu dependentiæ cum transcendentali habitudine ad principium, a quo fluit. Si autem intelligatur illa propositio de actione cum motu, seu præsupposito subjecto, sic quoad utramque partem potest bene vel male intelligi; nam si loquamur realiter, seu identice, verum est, talem actionem esse ipsam substantiam motus, tamen id non habet ex eo quod est actio, sed ex eo quod est talis actio, scilicet, quia est ex subjecto; secundum præcisionem autem ac formales conceptus non est verum, quia motus ut sic dicitur actum mobilis, quod non dicitur actio ut actio, et ideo quamvis auferatur ratio motus, seu mutationis, potest manere substantia fluxus seu dependentiæ, quæ sufficiat ad rationem actionis. Similiter cum dicitur, relationem conjunctam substantiæ

motus esse de ratione actionis, id potest intelligi vel de relatione prædicamentali resultante, vel in causa agente, vel in effectu facto, et sic falsa est propositio, quia actio non est aggregatum ex relatione prædicamentali, et ex motu. Item, quia actio est prior tanquam ratio fundandi huiusmodi relationem. Vel potest intelligi de relatione transcendentali ipsiusmet emanationis seu dependentiæ ad suum principium, et sic vera est propositio assumpta, non tamen recte inde inferitur, ablata mutatione, non manere nisi relationem prædicamentalem, aut effectum ad causam, aut causam ad effectum; nam adhuc potest manere transcendentalis habitudo ipsiusmet dependentiæ a suo principio, quamvis sit dependentia sine subjecto, et sine propria mutatione. Quæ omnia tam videntur per se clara, ut vix sit credibile D. Thom. usum fuisse illa ratione ad concludendum, creationem tantum esse relationem prædicamentalem resultantem in creatura facta. Et ideo aliqui conantur exponere de relatione transcendentali, ita ut per eam intellexerit illam dependentiam, quam nos diximus esse in creatura a creatore. Non enim est inusitatus hic loquendi modus apud D. Thom.; nam 3 p., q. 2, sæpius vocat unionem relationem, et nunquam distinguit inter relationem prædicamentalem, et modum unionis, cum tamen negari non possit quin detur ille modus includens transcendentalem habitudinem ad unibilia. Est ergo probabilis hæc expositio, non tamen potest ad omnes D. Thom. locutiones accommodari, ut patet ex solutionibus argumentorum, a. 3, q. 44, 1 part.

25. *Creatio actio est transiens formaliter.* — Ad secundum negatur antecedens; est enim creatio actio formaliter transiens, non quod ab uno subjecto transeat in aliud, ut Deza supra impugnare videtur, sed quod effective exit ab agente, et est in termino, ideoque ad illum transire dicitur. Petitur vero in illo argumento, an hæc actio creativa sit accidens. In quo Ægidius et alii affirmant; nam est univoce actio, et consequenter est de prædicamento actionis, quod est unum ex prædicamentis accidentium. Nec repugnat accidens esse viam ad substantiam, quia generatio substantialis etiam hoc habet; et hoc ipso, quod dicitur via, dicitur quid imperfectum, et entis ens. Cum autem quæritur huius accidentis subjectum, respondent esse ipsummet terminum; nam licet in uno genere, scilicet termini, sit posterior, tamen in genere causæ subjectivæ potest esse natura prior. Sed hoc ut

tinum difficile creditu mihi est, primo, quia non existimo creationem habere causam materialem; ergo neque habere potest causam subjectivam, sunt enim idem. Antecedens patet, quia hæc est potissima differentia actionis creativæ ab omnibus aliis, quod fit ex sola vi agentis sine concursu materiæ, vel subjecti. Secundo, quia non intelligo, quod terminus viæ possit esse prior ipsa via sub aliqua ratione includente realem existentiam. Quod addo propter rationem finis, sub qua terminus est prior natura, quia causa finalis ut sic non prærequirit existentiam realem; at vero causa subjectiva intrinsece prærequirit existentiam realem; ergo terminus non potest sub ea ratione præintelligi ordine naturæ suæ viæ, quia nullum habet esse reale, quod non per illam viam ad illum pervenerit.

26. *Creatio an sit accidens, et cuius subjecti.* — Quapropter facilius videtur posse responderi actionem, ut actionem, non requirere subjectum inhæsionis, sed principium a quo fluat, quia actio ut actio non dicitur habitudinem ad id in quo, sed ad id a quo; nam inde provenit, quod actio ut actio nullam denominationem formalem conferat passo, sed solum agenti. Verumtamen hæc responsio licet de actione, ut actio est, satisfacere possit, tamen de creatione passiva, seu dependentia ut sic, adhuc restat difficultas, quia fieri ut sic non dicitur habitudinem ad principium, sed ad rem, quæ pendet seu fit, et ideo de illa ut sic explicare oportet, in quo subjecto sit. Unde iterum urgeri potest difficultas de actione; nam licet actio ut actio non respiciat subjectum inhæsionis, tamen in re ipsa semper habere debet aliquod subjectum inhæsionis.

27. *In quo prædicamento sit creatio.* — Multi ergo negant, hanc dependentiam, quæ est creatio, esse accidens, asserentes esse modum substantialem rei, quæ creatur, qui reductive pertinet ad prædicamentum substantiæ, quia nihil aliud est quam ipsamet substantia secundum quod est in fieri, et quasi in statu imperfecto. Idque confirmari potest, nam motus propter hanc causam non collocatur ab Aristotele in aliquo prædicamento, sed reducitur ad prædicamentum sui termini, quod intelligendum est de motu præcise, ut est via ad terminum, quia, ut est actio vel passio, in suis prædicamentis collocatur, quia ut sic comparatur per modum formæ ad agens, vel patiens; tamen ut via non proprie comparatur ad terminum ut for-

ma, sed solum ut imperfectum ad perfectum. Sic ergo creatio passiva quatenus est via ad terminum substantialem, reducitur ad prædicamentum substantiæ; non habet autem rationem passionis, quia non est in subjecto. Unde quatenus illud fieri concipitur ut prius natura suo termino, concedendum est non esse in subjecto, sed concipi quasi in se, quod non est inconveniens; imo potius hæc est singularis excellentia et modus dependentiæ creaturæ. In eodem vero instanti temporis in quo fit, est per intimam conjunctionem et quamdam identitatem in ipso termino non tanquam in subjecto, sed secundum specialem et propriam habitudinem, qua via respicit terminum; in qua non requiritur prioritas naturæ ex parte termini, quia non requirit veram causalitatem, sed meram terminationem. Sicut calefactio et est in re, quæ calefit, et in calore qui fit, in illa ut in subjecto inhæsionis, quod supponit, in hoc vero ut in termino formali, ad quem tendit, et ideo illum non supponit, sed secum affert, eique identificatur. Sic ergo in dependentia creaturæ, ablato ordine ad subjectum, quod non habet, relinquitur habitudo ad terminum, in quo non est tanquam in subjecto, sed alia speciali et propria ratione, ut quidam modus ejus. Hoc enim commune est multis aliis modis, ut habeant propriam rationem efficiendi, ut constat de modo unionis, et de modo substantiæ, ut infra videbimus.

28. Unde consequenter dici potest, illam dependentiam creativam, ut habet rationem actionis, non esse actionem accidentalem, cuiusmodi est illa, quæ indiget subjecto, sed esse actionem substantialem; ideoque non collocari in prædicamento actionis, sed reduci ad prædicamentam substantiæ. Vel addi etiam potest, in prædicamentis accidentium non tantum collocari ea, quæ sunt vera ac propria accidentia, habentia veram inhæsionem in subjecto, sed etiam multa, quæ imitantur modum accidentium in denominatione, et quasi informatione extrinseca, vel intrinseca, ut habitus, locus continens, et similia, et fortasse actio ut actio in universum ita se habet; sic ergo in proposito dici potest, quod licet dependentia creationis in se sit modus quidam substantialis, tamen per respectum ad agens induit modum accidentis, idque satis est, ut in prædicamento actionis collocetur. Quæ responsio est probabilis, sed prior verior videtur, ut dixi in 3 tom. tertiæ partis, disp. 50, sect. 5. Ex quibus responsum etiam est

ad tertium argumentum ejusdem primæ sententiæ.

29. *Actio omnis transiens est Dei.* — Ad quartum respondetur falsum esse antecedens, scilicet, nullam esse actionem transeuntem respectu Dei; quin potius omnis actio transiens, est actio ipsius Dei; nam si sit a creatura, est a Deo per generalem concursum, ita ut una indivisibilis actio eadem sit creaturæ et Dei. Quo fit ut non solum omnis actio transiens agentis creati, sit etiam transiens respectu increati, quia extra utrumque fluit, sed etiam omnis actio immanens agentis creati sit transiens respectu Dei, quia, ut est a Deo, fluit extra ipsum. Nec dici potest, has actiones non comparari ad Deum, ut actiones, sed ut effecta, tum quia gratis hoc dicitur, cum habitudo ad utrumque agens sit ejusdem modi; tum etiam quia illa actio tendit in ulteriorem terminum, unde ab utroque agente est, ut fluxus quidam ad terminum, et hoc est esse actionem. Denique quia ad actionem non est actio. Et eisdem rationibus a fortiori concluditur, cum Deus agit se solo ex præsupposito subjecto, ibi intervenire actionem transeuntem Dei; quis enim credat calefactionem, vel illuminationem factam ab igne vel sole esse actionem, non vero factam a solo Deo? aut aliquid minus in re habere hanc quam illam? aut si nihil minus in re habet, non esse æque veram actionem?

30. *Deus cum agit, semper media actione agit.* — Ad primam ergo probationem illius antecedentis respondetur, ex intima Dei præsentia solum concludi Deum agere in omnibus immediatione virtutis et suppositi, non vero sine actione media; hæc enim non intercedit propter distantiam agentis, sed quia est formalis causalitas ejus, quæ semper esse debet in effectu. Ad secundum respondetur concedendo sequelam; nam potentia executiva Dei vere est principium sui effectus et suæ actionis; est enim de ratione actionis transeuntis ut realiter fluat a sua potentia; D. Thom. autem citato loco, vel loquitur juxta primam sententiam, vel loquitur de potentia Dei respectu actus immanentis, qui etiam est causa effectuum ad extra. Ad tertium jam dictum est, quomodo actio ut sic non sit verum complementum potentiæ activæ, vel si hoc aliquibus largo modo tribuatur, non tamen esse de ratione actionis ut sic.

31. Ad fundamenta secundæ sententiæ, quatenus suadent dependentiam non distinguere ex natura rei a termino, dicendum im-

mis est, hoc universe sumptum de omni actione et termino ejus esse falsum, ut supra tactum est explicando causalitatem efficientis causæ, et infra etiam dicitur tractando de prædicamento actionis. Deinde negatur, quoad hoc esse specialem rationem in creatione, et minus in ea distingui dependentiam a termino, quam in aliis actionibus, ut satis in superioribus probatum est, et declaratum quomodo huic distinctioni non obstet quod creatio sit productio ex nihilo. Nec sequitur processus in infinitum; idem enim inferri posset in qualibet actione; nam quælibet actio suo modo est effectus agentis, a quo fluit; non tamen fit, aut fluit per aliam actionem, quia non fluit ut effectus, sed ut fluxus et dependentia ipsa. Ita ergo creatio lato modo dici potest creatura, quatenus ipsa etiam ex nihilo fit a Deo; tamen non est creatura simpliciter, ut res facta, et terminus effectiois Dei, sed ut ipsa dependentia et effectio, et ideo ad eam non est necessaria alia creatio, quia ejus essentialis ratio est, quod sit dependentia, et ideo ad illam non est necessaria alia dependentia. Quæ responsio sumitur etiam ex D. Thom., 1 p., q. 45, art. 3, ad 2. Et hinc est, quod licet creatura possit mutare dependentiam ab hoc vel illo agente, tamen in ipsa dependentia non possit mutari habitudo ad hoc vel illud agens, nisi mutata dependentia, quia per seipsam, et non per aliam dependentiam dicitur habitudinem intrinsecam ad tale agens.

32. Unde ad tertiam partem illorum argumentorum respondetur, duobus modis intelligi posse creaturam esse ens essentialiter pendens a Deo: uno modo, quod ipsa actualis dependentia sit de essentia creaturæ, et sic non est verum, nisi de sola ipsa dependentia actuali, quam constat esse suammet essentialiam modalem. Ipsa vero non est de essentia ejus creaturæ, cujus est modus et dependentia, cum ostensum sit esse quid separabile ab ipsa; et in hoc sensu procedit totum illud argumentum, quod proinde nihil concludit. Alio ergo modo intelligendum est creaturam esse ens essentialiter pendens a Deo, quia nimirum est ens talis naturæ et essentialis, ut sine aliqua dependentia a Deo existere non possit. Et hic sensus est verissimus, probaturque optime ex natura entis participati. Inde vero non fit, actualem ipsam dependentiam esse de essentia, sed solum conditionem seu imperfectionem illam, ob quam talis natura eget dependentia, esse es-

sentialem. Quod patet, quia licet sit de essentia creaturæ, ut pendeat a Deo, non tamen ut pendeat a solo Deo, aut (quod idem est) ut pendeat per dependentiam dicentem habitudinem ad solum Deum, quamvis etiam possit per talem dependentiam sufficienter pendere; ergo non determinat sibi essentialiter certam dependentiam, sed solum conditionem, aut indigentiam dependentiæ.

33. *Secundæ sententiæ aliqua illata reprobandur.* — Atque hinc constat primo, falsum esse primum illatum illius sententiæ, nam res, quæ proprie creatur, non determinat sibi aliquam determinatam dependentiam omnino immutabilem ac inseparabilem, ut probavimus. Secundo constat, falsum etiam esse secundum et tertium illatum illius opinionis, quia etiam dependentia a solo Deo non est essentialis, aut prorsus immutabilis in omni re creata. Alias res omnes, et formæ, et accidentia penderent a Deo nunc et semper per aliquam dependentiam essentialem ac immutabilem respicientem solum Deum, quia ex se aptæ sunt sic pendere, et hoc satis esse posset ad earum existentiam, ac denique quia sunt veræ creaturæ producibiles ex nihilo. Ex quo ulterius sequitur primo, in omni formarum productione admisceri veram creationem, contra ea, quæ supra probata sunt, et quæ docet D. Thom., 1 p., q. 45, art. 8. Sequitur secundo agentia creata, vel nihil agere, vel actum agere, vel saltem non attingere efficiendo ipsas formas, vel substantiales, vel accidentales, sed ad summum modos vel uniones earum, solumque Deum creare omnes formas. Unde ulterius sequitur tertio, nullam esse naturalem rationem, ob quam potius aliæ formæ desinant esse per separationem a subjecto, quam anima rationalis; quæ omnia sunt contra veram philosophiam, et sanam doctrinam, ut latius tractavi in 3 tom. tertiæ partis, disp. 9, sect. 4, versus finem.

34. Et ex hic et ibi dictis satis constat falsum etiam esse quartum illatum illius sententiæ; nam illa ratio, quæ ex dependentia essentiali et immutabili infert, non posse dari instrumentum creationis, nititur falso fundamento; imo aperte petit principium, nam supponit de ratione creationis esse, ut sit dependentia a solo Deo, quod probandum erat. Adde, quod auctores illius opinionis coguntur ponere in rebus generabilibus simul duas dependentias, unam essentialem a solo Deo, et aliam quasi accidentalem (connaturalem

tamen) a causis creatis; ergo licet res ingenerabiles habeant essentialem dependentiam a Deo, et non habeant connaturalem ab agente creato, nihilominus posset Deus supernaturaliter facere, ut fierent ab agente creato per dependentiam quasi accidentariam et præternaturalem. Sic enim gratia, licet habeat dictam dependentiam essentialem, juxta illam sententiam, et non habeat aliam dependentiam connaturalem, nihilominus fit supernaturaliter per sacramenta; ergo ita dici posset de Angelo, quantum est ex vi illius rationis; illa autem secunda dependentia esset vera creatio, quia esset actio, nisi dicitur talis Angelus fieri ex seipso, quod improbable est; illa ergo ratio multis modis est ineticax, falsumque habet fundamentum.

SECTIO V.

Utrum de ratione creationis sit novitas essendi.

1. De æternitate mundi duplex est consideratio, una quoad substantiam ejus, altera quoad motum. Hæc posterior est proprie physica, et ideo prætermittenda est in hæc scientia, quanquam non poterimus illam non attingere inferius demonstrando Deum esse, et non posse dari processum in infinitum in causis efficientibus, tam per se, quam per accidens subordinatis. Prior vero consideratio est proprie metaphysica, nam pertinet ad causalitatem entium quatenus entia sunt; estque necessaria ad declarandam rationem creationis, et ideo in hunc locum optime cadit.

Argumenta ad partem affirmativam questionis.

2. Diximus enim creationem esse productionem ex nihilo; ergo necesse est ut res, quæ creatur, prius fuerit nihil; ergo de ratione creationis est, ut ante illam præcedat non esse simpliciter et omnino ejus rei quæ creatur; ergo de ratione creationis est novitas essendi. Patet hæc ultima consequentia, quia omne id quod habet esse post non esse, habuit aliquando initium essendi, et hoc est habere novitatem essendi. Secundo, quia de ratione creationis est, ut a conservatione distinguatur, saltem ratione et denominatione, juxta ea quæ tractanda sunt disputatione sequenti; sed non in alio distinguitur, nisi quia creatio dicit novitatem essendi, quam non dicit conservatio; ideo enim Angelus, qui nunc conservatur a Deo eadem actione, qua